

# Kommittédirektiv



Framtiden för ett ekonomiskt och ekologiskt bärkraftigt vattenbruk

Dir.  
2007:170

---

Beslut vid regeringssammanträde den 19 december 2007.

## Sammanfattning av uppdraget

En särskild utredare ska analysera förutsättningarna för samt identifiera hinder mot att ett ekonomiskt och ekologiskt bärkraftigt svenskt vattenbruk ska kunna utvecklas. Utredaren ska vidare föreslå hur hinder mot en utveckling av vattenbruket kan undanröjas. Utredaren ska undersöka alla delsektorer av vattenbruk som berör fisk, kräft- och blötdjur för humankonsumtion, utsättning eller annan användning, liksom dess konsekvenser för miljön och angränsande verksamheter, t.ex. beredningsindustri, sportfiske och yrkesfiske.

Utredaren ska identifiera vilka delsektorer inom vattenbruket som har störst möjligheter att utvecklas. Analysen ska även innefatta hänsyn till de krav som ställs av miljömålen och ramdirektivet för vatten.

## Bakgrund

Inom EU antogs år 2003 en strategi för vattenbrukets utveckling (KOM(2002) 511 slutlig). Strategin innebär ett erkännande av näringsens betydelse och av vikten av en fortsatt utveckling av EU:s vattenbruk. Målsättningen är bl.a. att harmonisera lagstiftningen på vattenbrukets område och påskynda en omställning mot ett uthålligt vattenbruk.

I ett europeiskt perspektiv är omfattningen av svenskt vattenbruk liten. Den svenska vattenbruksnäringen är

geografiskt spridd och består av flera delsektorer med skilda odlingsarter och marknader. Storleken på verksamheten varierar från små odlingar av t.ex. sättfisk och signalkräfta för en lokal marknad till större odlingar av regnbåge med huvudsaklig inriktning på export liksom av laxodlingar för kompensationsutsättning enligt vattendomar. Miljöeffekterna varierar också från musselodlingar som kan leda till en minskning av närsaltmängderna i vatten till andra typer av odlingar som beroende på den teknik som används i varierande grad kan leda till en ökning av närsalthalterna i vattenmiljön.

I bl.a. rapporten Svenskt vattenbruk – En framtidsnäring (Ds 2000:42) – har bedömningen gjorts att vissa delar av vattenbruket i Sverige kan expandera förutsatt att bl.a. närsaltutsläpp kan begränsas. I rapporten behandlas även frågeställningar som berör angränsande verksamheter, t.ex. sportfiske, yrkesfiske, fisketurism, regional utveckling, smittskydd och vård av vilda fiskbestånd.

I den dåvarande regeringens proposition Kust- och insjöfiske samt vattenbruk (2003/04:51) anförs att de blivande vattenmyndigheterna bör ange såväl områden där vattenbruk bör kunna bedrivas som hur stora närsaltutsläpp som kan accepteras. Regeringen anför även att planeringen av vattenbruk bör integreras bättre i kommunernas översiktsplaner. Vidare bedömdes att tillståndsgivningen bör relateras till närsaltutsläpp och att forskning och utveckling inom vattenbruk borde inriktas mot miljö, miljöteknik, utfodring, genetik och avel.

Även i den dåvarande regeringens skrivelse Vissa fiskeripolitiska frågor (2005/06:171) framhålls att en potential finns för vattenbruket. I samband med skrivelsen fick Fiskeriverket i uppdrag av regeringen att utveckla kriterier för vattenbruksföretag i syfte att bättre kunna ta hänsyn till dessas storlek och odlingssystem vid tillståndsgivning och därmed bättre kunna anpassa miljöprövningen till verksamhetens sammansättning och möjliga miljöpåverkan.

I mars 2006 ändrades fiskeförordningen (1994:1716) så att äldre odlingstillstånd kan återkallas eller omprövas. Detta medför att i dag outnyttjat odlingsutrymme kan frigöras. Den

5 juli 2007 ändrades bilagan till förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. Ändringen träder i kraft den 1 januari 2008 och innebär vad avser fiskodling eller övervintring av fisk att sådana verksamheter miljöklassas enligt foderförbrukning i stället för mängd producerad fisk. Detta medför en förbättrad möjlighet att bedöma miljöpåverkan liksom att odlingar/övervintringar som använder upp till 40 ton foder per kalenderår blir anmälningspliktiga till den aktuella kommunen (C-verksamhet).

Miljövårdsberedningen skriver i rapporten Strategi för ett hållbart fiske (2006:1) att med ny teknik har matfiskodlingar en outnyttjad potential i Sverige. Vidare konstaterades att Sverige inte har någon tradition av storskaligt vattenbruk och att ett kraftigt ökat anspråk på våra sjöars och kusters vattenyta för fisk- eller musselodling sannolikt kommer att leda till protester från bl.a. markägare. Det är därför viktigt att områden som kan utnyttjas för vattenbruk ses över i den föreslagna kommunala och regionala vattenplaneringen. En av rapportens slutsatser är att regeringen bör ta initiativ till en genomlysning av potentialen för och konsekvenserna av ett ökat vattenbruk i Sverige.

Fiskeriverket har i rapporten om Riksintressanta områden för yrkesfisket (Finfo 2006:1) gjort en översyn över områden särskilt lämpliga för vattenbruk.

Regeringen har i sin målsättning om ett generellt regelförenklingsarbete under år 2007 sammanställt branschorganisationernas förslag till enklare regler i en delrapport (Regeringens handlingsplan för regelförenklingsarbetet, Maj 2007) och en huvudrapport är under utarbetande.

### **Utredningsbehovet**

De åtgärder som hittills har påbörjats eller genomförts i syfte att utveckla vattenbruket i Sverige har inte haft tillräcklig effekt.

En genomgång av vattenbrukets potential bör göras utifrån en bred syn på näringen, miljön och i linje med ekosystemansatsen. Den bör också bygga på en samsyn mellan näring, myndigheter och organisationer runt möjligheter och

hinder för det svenska vattenbrukets utveckling. Ett framgångsrikt vattenbruk handlar inte bara om de biologiska förutsättningarna och odlingarnas bedrivande utan också i stor utsträckning om förmågan att nå ut med produkter på en konkurrensutsatt marknad. Vidare finns behov av att se över kvalitetssäkring genom fiskhälsokontroll, effektiv logistik, kapitalförsörjning, samverkan om marknadsföring, miljömärkning och andra samarbetsformer m.m.

Vattenbrukets potential i förhållande till de miljömässiga förutsättningar som ges av de nationella miljömålen och ramdirektivet för vatten (2000/60/EG) samt också av våra klimatförhållanden är inte tydliggjorda i dag. Vid odling för utsättning av fisk behöver det finnas en tydlig koppling mellan odlingsförhållanden och de förhållanden som råder i vatten aktuella för utsättning av fisk liksom att fisken är av god kvalitet och så lik naturligt förekommande fisk som möjligt.

Odling av musslor har visat sig ha en potential för att reducera närsalter i kustområden och kan sannolikt komplettera åtgärder för att minska närsaltutsläpp från jordbruk, skogsbruk och från enskilda avlopp. Samverkan mellan de areella näringarna kan öka och behov finns att se hur så kan ske. Vattenbrukets expansion begränsas delvis av miljölagstiftningen som lämnar litet utrymme för nya näringar med hänsyn till utsläpp av närsalter i relation till redan etablerade sektorer. Effekten av att sådana förhållanden kan förändras, t.ex. genom handel med utsläppsätter av närsalter till vatten liksom möjligheter till teknikutveckling, är inte utredda.

### **Uppdraget**

En särskild utredare ska analysera förutsättningarna för samt identifiera hinder mot att ett ekonomiskt och ekologiskt bärkraftigt svenskt vattenbruk ska kunna utvecklas både på kort och lång sikt. Utredaren ska vidare föreslå hur hinder mot en utveckling av vattenbruket kan undanröjas.

Utredaren ska undersöka alla delsektorer av vattenbruk som berör fisk, kräft- och blötdjur och eventuella andra organismer för humankonsumtion, utsättning eller annan användning,

liksom dess konsekvenser för miljön och angränsande verksamheter, t.ex. beredningsindustri, sportfiske, och yrkesfiske. Behov av kvalitetssäkring genom fiskhälsokontroll, effektiv logistik, kapitalförsörjning, samverkan om marknadsföring, miljömärkning och andra samarbetsformer m.m. ska undersökas. I dag sker viss utsättning för att kompensera för uppkomna skador i fiskbestånden. Utredningen bör göra en översiktlig bedömning av omfattningen och möjlig utveckling av denna verksamhet med hänsyn tagen till ekosystemansatsen.

Utredaren ska identifiera vilka delsektorer inom vattenbruket som har störst förutsättningar att utvecklas. Analysen ska även innefatta hänsyn till de krav som ställs av miljömålen och av ramdirektivet för vatten. I detta sammanhang ska även förhållanden mellan vattenbruket och andra sektorer analyseras vad gäller möjligheter att expandera inom ramen för de miljökrav som ska uppfyllas liksom möjligheten till fysisk lokalisering av vattenbruket. Möjligheter med t.ex. handel av utsläppsrätter av närsalter till vatten liksom teknikutveckling inom vattenbruket bör undersökas.

Om regelverket behöver förändras för att möjliggöra en utveckling av vattenbruksnäringen ska utredaren lämna förslag på sådana författningsändringar.

Lämplig ansvarsfördelning mellan myndigheter och andra organisationer för vattenbrukets delområden ska föreslås.

Förslag till vilka samverkansmöjligheter med grannländer som kan användas för att förbättra förutsättningarna för vattenbruksnäringen ska ingå i analysen.

### **Arbetsformer och redovisning av uppdraget**

Utredaren ska beakta vilka konsekvenser utredningens förslag kan få för små och medelstora företag samt redovisa förslag som kan förenkla miljöprövningen, administrativa procedurer och krav m.m. för dessa företag. I detta ligger att beakta regeringens pågående arbete med en handlingsplan för regelförenkling. De förenklingsförslag som har inkommit från branschorganisationer ska beaktas. När det gäller redovisning

av olika förslags konsekvenser för företag ska utredaren samråda med näringslivets regelnämnd.

Om utredarens förslag påverkar kostnaderna eller intäkterna för staten, kommuner, landsting, företag eller andra enskilda ska en beräkning av dessa konsekvenser redovisas liksom samhällsekonomiska konsekvenser.

Utredarens uppdrag ska bedrivas i nära dialog med berörda organisationer, myndigheter, näringsliv och andra intressenter både i Sverige och i grannländer.

Utredaren ska redovisa uppdraget senast den 1 oktober 2008.

(Jordbruksdepartementet)